

Bir Din Eğitimi Uygulaması Olarak Kuzey Amerika Yerlilerinde Oruç: Mi'kmaq Kabilesi Örneği

Aybiçe TOSUN*

Bir Din Eğitimi Uygulaması Olarak Kuzey Amerika Yerlilerinde Oruç: Mi'kmaq Kabilesi Örneği

Özet ► Oruç ibadeti, çeşitli şekillerde ve farklı amaçlarla dünya üzerindeki din mensupları tarafından sürdürülen ibadet türlerinden bir tanesidir. Orucun toplum bilincinin pekiştirilmesinden kişisel gelişimi desteklemeye kadar geniş kapsamlı eğitimsel yönleri bulunmaktadır. Bu araştırma, Kanada'nın New Brunswick Eyaleti'nin Fredericton şehrinde yaşayan Amerika Yerli kabilesi Mi'kmaq'ların, Amerika Yerli İnancına (First Nation Spirituality) göre sürdürdükleri oruç ibadetini ve bu ibadetin dini eğitim açısından önemini konu almaktadır. Araştırma kapsamında New Brunswick Üniversitesi Mi'qmaq-Wolostoqey enstitüsünde literatür taraması, gözlem ve mülakatlar yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda Amerika Yerlilerinin oruç ibadetini; Amerika Yerli inancının temel öğretisi olan doğa ile insanın bütünlüğünün önemini inanırlara aktarmak için bir yöntem olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca araştırma sonucunda oruç ibadetinin bireyin olgunluğa erişmesi için bir adım olarak görüldüğü, oruç ibadeti sırasında deneyimlenen görümlerin bireyin bedeni ve ruhu arasındaki engeli kaldırarak doğanın ruhani yapısıyla iletişim kurabileceği boyutun başlangıcı olarak algılandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Oruç, Amerika Yerlileri, Din Eğitimi

Fasting As A Religious Education Practise In First Nation Spirituality: Mi'kmaq First Nations

Abstract ► Fasting is a religious experience, which is performed by many religious people around the world. There are many reasons to perform fasting like to establish the idea of community, to make sacrifice for religion or creator, to achieve personal development etc. This research aims to investigate fasting practises and the educational effects of fasting on followers in First Nation Spirituality. This research is conducted in Mi'kmaq-Wolostoqey Centre at University of New Brunswick Fredericton New Brunswick Canada. Research data has been collected by literature review, observation and interviews. The findings of research is as follows; in First Nation Spirituality fasting is a tool that shows

---

* Araştırma Görevlisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü.

followers the main teaching of First Nation Spirituality which is the harmony of people and the nature. Fasting is a personal experience which an individual can learn about self and this experience give an opportunity to see whole creation in a positive way.

Key Words: Fasting, First Nations, Spiritual Education

1. Giriş

Oruç tutma, dinlerde bağlılığın ve fedakârlığın bir göstergesi olarak yer alan bir ibadettir. Oruç tutmaktaki amaç dinlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin Yahudilikte oruç, nefsi alçaltma amacına ulaşmak için Hz. Davud'un uyguladığı biçimde Allah'a dua etmeye hazırlık için tutulurken; Hristiyanlıkta amaç daha çok Hz. İsa'nın çektiği acıları hissetmek ve anmaktır (Dönmez, 2007). Hinduizm, Budizm ve Çaynizm gibi uzak doğu dinlerinde sadece din adamlarına mahsus olan oruç çeşitleri vardır.

İslam'da ise oruç kulluk bilincinin artırılması ve Allah'a olan bağlılığın bir göstergesi olarak her yıl Ramazan ayı boyunca imsak vaktinden iftar vaktine kadar yeme içme ve dünyevi zevklerden uzak durularak yapılan ibadettir. Orucun ahlakı güzelleştirmek, öz disiplin sağlamak, topluluk bilincini pekiştirmek gibi eğitici yönleri bulunmaktadır (DİB, 2008).

Bu araştırmada Amerika Yerlilerinde oruç geleneği ve bu geleneğin bireyin dini eğitimindeki yeri üzerinde durulacaktır. Amerika Yerlileri Amerika'da yaşayan ve İngilizcede; Native Americans, American Indians (ya da kısaca Indians), Indigineous People ve First Nations gibi ifadelerle, Türkçede ise Kızılderili şeklinde isimlendirilen millettir. Amerika Yerlileri günümüzde Amerika kıtasının tamamına yayılmış bir şekilde yaşamaktadırlar. Üzerinde araştırma yapılan Mi'kmaq kabilesi ise Kanada'nın Maritimes Bölgesi ve Amerika'nın Maine Eyaletinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

Araştırmanın söz konusu kabile üzerinde yapılmış olmasının sebeplerinden bir tanesi kabile üyelerinin araştırmacı için ulaşılabilir olmasıdır. Bir diğer sebep ise kabile üyelerinin kendi kültür ve geleneklerini devam ettirmeye çalışıyor olmalarıdır. Uzun yıllar süren İngiliz baskılarının ardından günümüzde kendi dillerini konuşmakta, dini ritüellerini devam ettirmektedirler. Mi'kmaqlar şehirlerin içinde ya da dışında kendilerine ayrılmış özel bölgelerde yaşayabildikleri gibi şehir

merkezlerinde diğer Kanadalılarla birlikte de yaşayabilmektedirler (Poliandri, 2011) .

2. Amaç

Bu araştırma Amerika Yerlilerinin temel ibadetlerinden bir tanesi olan oruç ritüelini tanımlamayı ve bu ritüelin; inanırların dini eğitimi açısından önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3. Yöntem ve Sınırlıklar

Bu araştırma nitel olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanarak, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım & Hasan, 2011). Araştırmanın verileri doküman incelemesi, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yollarından biri olan ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu çalışmada araştırmacının belirlediği temel ölçüt, Amerika Yerli geleneğinde yer alan oruç seremonisine katılmak olarak belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın katılımcılarını, daha önce seremoniye katılan 3 Amerika Yerlisi ve bir Elder¹ oluşturmuştur. Araştırma için bu örneklem grubunun seçilmiş olmasının sebebi Mi'kmaq kabilesinin araştırmacıya olan fiziksel yakınlığıdır.

---

¹ *Elder* kavramı, Amerika Yerlilerinde ruhani olarak olgunluğa erişmiş, doğa ile uyum içinde yaşama becerisine sahip, ataların ruhlarıyla iletişim kurabilen, dini törenleri yöneten, topluma önderlik eden kadın ya da erkek bilge kişilere verilen isimdir. Amerika Yerlileri kabilelerinin Elder'ına saygı duyar ve doğum, ölüm, felaketler, kutlamalar ve dini bayramlarda Elder'ların rehberliğine başvururlar.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile araştırmacının gözlem defteri kullanılmıştır. Ayrıca konu ile ilgili alan yazın doküman incelemesi yoluyla ele alınmıştır. Araştırma betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Bunun yanında New Brunswick Üniversitesi Mi'kmaq-Wolostokey Enstitüsü'nde yürütülmekte olan 'Mi'kmaq Dünya Görüşü' bir dönem boyunca gözlemlenmiştir. Amerika Yerli seremonilerini incelemek üzere 2014-2015 yılında Fredericton, New Brunswick bölgesinde gerçekleştirilen kabile ayinleri gözlemlenmiştir. Araştırmacı gözlemlerini araştırma günlükleri ile kayıt altına almış ve raporlaştırmıştır.

Mi'kmaq ruhani liderlerinden Imelda Perley ile bir dizi görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, 2015 Şubat ve Mart ayında Mi'kmaq-Wolostokey Enstitüsü'nün izni dâhilinde New Brunswick Üniversitesi yerleşkesinde gerçekleştirilmiştir. Bu makalede görüşmeler sonucu elde edilen veriler literatür taramasıyla birleştirilerek yorumlanmıştır. Araştırmanın teorik çerçevesini ise doküman incelemesi sonucu ulaşılan kaynaklar oluşturmaktadır.

Bu araştırma, Kanada New Brunswick Eyaletinde yaşayan Mi'kmaq kabilesinin Elder Imelda Perley'in öğretisi ile sürdürülen oruç seremonisi ile sınırlıdır. Ayrıca bu araştırma zaman olarak 2014-2015 eğitim öğretim yılında New Brunswick Üniversitesi Mi'kmaq-Wolostokey Enstitüsünde verilen 'Mi'kmaq Dünya Görüşü' isimli derste yapılan gözlemler ve bu zaman dilimi içinde yapılan ayinlerle sınırlıdır.

4. Amerika Yerlileri İnanç Sistemi

Amerika Yerli inançları diğer kabile inançlarında olduğu gibi bölgeye ve kabileye göre bazı değişiklikler göstermekle beraber temel olarak benzer yapıya sahiptir. Amerika Yerli inancı (Native American Spirituality) kurumsallaşmış bir inanç sistemi ya da kurucuya sahip değildir ve sözlü geleneğe dayanmaktadır (Hartz, 2009). Avrupalılar'ın Amerika'ya yerleşmeye başladığı ilk dönemlerde dini ritüellerini gizli bir biçimde yürüten Amerika Yerlileri, 20. yüzyıldan itibaren inançlarını dış dünya ile paylaşmaya başlamışlardır.

Amerika Yerlileri, “Yüce Ruh ya da ‘Yüce Güç’ olarak isimlendirdikleri üst bir yaratıcı formunun varlığına inanmaktadırlar. Fakat bu yaratıcı İbrahimi dinlerdeki ‘Allah’ inancından farklı olarak, doğa ile bütünleşmiş evrensel ve doğal bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerlilere göre ‘Yüce Ruh’ evrendeki her şeyin üzerinde gücü olan bir varlıktır. Ağaçlar, hayvanlar, insanlar ve tüm doğal olaylar Yüce Ruh’un gözetimindedir. Bunun yanında yüce ruhun özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcut değildir. Yüce Ruh’un gücünün ardından yeryüzüne atfedilen kutsallık ön plana çıkmaktadır. Buna göre yeryüzü evrendeki tüm ruhların anasıdır, yeryüzüne ışık ve sıcaklık veren güneş büyük bir güce sahiptir. Yerlilere göre evrendeki her şey canlıdır ve bir ruha sahiptir. Bu ruhani güçler yeryüzündeki insan yaşamını iyi ya da kötü yönde etkileyebilmektedirler. Yeryüzü insan yaşamının devamlılığını sağlayan ve insanın ölümden sonra geri döneceği temel dayanak noktasıdır. İnsanlar yeryüzündeki tüm varlıklara karşı sorumludur ve tüm yaşam formları birbirleriyle etkileşim halindedir (Hartz, 2009).

Yerli inancı döngüsel yapısıyla da dikkat çekmektedir. Doğayı ve doğa güçlerini kutsal sayan Yerliler tıpkı evrenin bir döngüde işlemesi gibi kendi hayatlarını da bu döngüye göre düzenlemektedirler. Amerika Yerlilerine göre dünyanın ve ayın dönmesi, mevsimlerin birbirini takip etmesi gibi insanların ‘Yüce Güç’ten başlayan yolculukları da dünyadaki döngülerini tamamlayarak yine ‘Yüce Güç’te son bulur (Neihardt, 2014).

Yerlilere göre yaşamın amacı, ‘kutsal yolda yürümek’tir. Bu, evren ve ruhlar âlemiyle uyum ve denge içinde yaşamak anlamına gelmektedir. İnsanlar kendi kutsal yollarını rüyalar ve görümler yoluyla bulmaya çalışmalıdır.

İnançlar, kutsal törenler, değerler ve ahlaki ilkeler sözel gelenek yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu noktada hikaye anlatıcılığı nesiller arası öğrenmenin en önemli eğitim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerika Yerlilerinin ritüellerini temel olarak; davul çalma, dans etme, tütsü ile kutsama, kutsal çubuk tütürme ve oruç oluşturmaktadır. Yerliler ibadetlerini gün içinde güneşin hareketlerine göre, mevsim dönümlerinde yaptıkları gibi diledikleri ya da ihtiyaç duydukları zamanlarda da yapabilmektedirler (Muckle, 2003).

Toplum içinde şaman ya da otacı olarak adlandırılan Elderlar önemli liderlik ve eğiticilik rolü üstlenmektedirler. Elderların ‘Yüce Güç’ ile özel bir bağlarının olduğuna inanılır. Bu özel bağ Elderların ruhlar âlemi ve dünya arasındaki iletişimi canlı tutarak iyileştirme, ruhani olarak yenilenme ve topluluğun iyiliği için

çalışma gibi özel işler yapmalarına olanak sağlamaktadır. Ayrıca kutsal ayinlerin bir Elder önderliğinde yürütülmesi gerekmektedir (Martin, 1999).

Yeryüzündeki tüm varlıklarla ahenk ve uyum içinde olma düşüncesi tüm canlılara ve doğaya karşı üst düzeyde bir saygıyı da beraberinde getirmektedir. Bu noktada Amerika Yerli inancına sahip olan bir bireyin inancının kendisine gösterdiği yoldan gidebilmesi için benliğini keşfetmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Bu amaca ulaşmak için kişinin çeşitli ruhani deneyimler yaşayarak hem Amerika Yerli inancı öğretisinin temelinde yatan doğa-insan bütünleşmesini deneyimleyerek öğrenmesi hem de kendi iç dünyasına dönerek ruhlar dünyasıyla birliktelik sağlaması gerekmektedir (Thomas, 2007). Amerika Yerlilerinin ibadetlerinin temelinde de bu amaca ulaşmak yatmaktadır.

Araştırmamız Fredericton bölgesinde yaşayan Mi'kmaq kabilesi ile sınırlı olduğundan söz konusu kabilenin oruç ritüeli ve bu ritüelin bir dini öğrenme olarak birey üzerindeki etkisi tartışılacaktır.

5. Amerika Yerli İnancında Oruç

Oruç seremonisinin ayrıntılarına geçmeden önce seremoni sırasında uygulanan ritüelleri açıklamak gerekmektedir. Amerika Yerlilerinin çeşitli zaman ve durumlarda gerçekleştirdikleri ve oruç seremonisinin de bir parçası olan ritüel veya kavramlar şu şekildedir:

Duman Ayini (Smudging): Amerika Yerlileri bir olayı kutlamak, günün belli bir saatini kutsamak, zihinlerini rahatlatmak vb. durumlar için kutsal saydıkları otları yakıp dumanını yüzlerine ve vücutlarının çeşitli yerlerine temas ettirerek yaptıkları ayindir. Ayini bir Elder yönetir. Ayin esnasında bir deniz kabuğu üzerine koyulan tatlı çimen, adaçayı, sedir ağacı yaprağı ya da tütün yakılır. Ardından büyükçe bir kuş tüyü yardımıyla ateşten çıkan duman ayine katılan her bir kişinin üzerine doğru ayrı ayrı savrulur. Sırası gelen kişi dumana dokunarak yüzünü, gözünü, ağzını, kulaklarını, göğsünü, kollarını, bacaklarını ve sırtını mesh eder. Bu seremoniyi tamamlayan kişi arınmış olur.

Terleme Kulübesi (Sweatlodge): Önemli olaylar, savaşlar, toplumsal problemler gibi durumlarda da gerçekleştirilen terleme kulübesi ayini söğüt ağacı dalla-

BİR DİN EĞİTİMİ UYGULAMASI OLARAK KUZAY AMERİKA YERLİLERİNDE ORUÇ: Mİ'KMAQ
KABİLESİ ÖRNEĞİ

rından ve çeşitli yaprak ve hayvan derileri kullanılarak yapılan bir kulübede gerçekleşir. Terleme kulübesi ayininin temel amacı ruhu, bedeni ve zihni temizlemektir. Kulübenin dışında yakılan kutsal ateşin içine büyük kayalar koyularak kayaların kor haline gelmesi beklenir. Ardından bu kayalar kulübenin içine koyulur ve kulübenin kapısı sıkıca kapatılır. Sıcak kayaların üzerine su serpilerek buhar ve duman oluşması sağlanır bu esnada kulübenin içinin sıcaklığı oldukça yüksektir. Bu ortamda kulübenin içinde bulunan kişiler kutsal çubukla tütün içerek hem kendi özlerine dönmeye hem de eğer tartışılacak veya üzerinde fikir yürütülecek bir konu varsa bu konuyu sırayla söz alarak konuşmayı amaçlarlar.

Kutsal Ateş: Savaşa hazırlık, dini kutlamalar ve oruç seremonisi gibi etkinliklerde 4 gün boyunca yakılan ateştir. Kutsal ateş Eldera yardım eden ateş koruyucuları tarafından yakılır ve 4 gün boyunca onların gözetiminde yanmaya devam eder. Kutsal ateşin etrafı birbiriyle aynı boyutta taşlarla yuvarlak bir biçimde çevrilmiştir.

Kutsal Çubuk Ayini: Barış çubuğu olarak da adlandırılır. Yüce ruh ve insan arasındaki bağlılığı ve saygıyı sembolize eder. İki parça olarak tasarlanan kutsal çubuğun bir parçası dişil diğer parçası ise eril olarak değerlendirilir ve bu da yaşamın dengesini temsil etmektedir. Kutsal çubuk ayini çeşitli zamanlarda ve sıkça yapılan bir ayindir. Kutsal çubuk seremonisini bir Elder ya da Elderin eğittiği bir kutsal çubuk taşıyıcısı yönetir.

Konuşma Çemberi: Konuşma çemberi topluluk içinde yapılan tartışmaları yürütmek için kullanılan bir yöntemdir. Katılımcılar çember olarak yerlerini alırlar ve saat yönünde her bir katılımcı söylemek istediğini söyler. Konuşma sırası gelen katılımcı eline 'konuşma çubuğu' olarak adlandırılan bir objeyi alır. Diğer katılımcılar konuşma çubuğunu elinde tutan kişinin sözünü kesmeden dinlemek zorundadır.

Kutsal Otlar: Amerika Yerlileri ayinlerinde kutsal saydıkları otları yakar, tütürür ya da etrafa serpiştirirler. Bu otların başlıcaları tatlı çimen, sedir ağacı yaprağı, adaçayı ve tütündür. Bu otların yakılması ya da tütürülmesi vücudun ve zihnin temizlenmesi ve yaratıcıya dua edilmesi içindir. Otların etrafa serpiştirilmesi ise yaratıcıya şükretmek için ve içinde bulunulan ortamı kutsamak içindir. Amerika Yerlileri tatlı çimenin vücudu, ruhu ve zihni temizlediğine; sedir ağacı yaprağının koruyucu olduğuna; adaçayının negatif düşünceleri uzak tuttuğuna;

tütünün ise yaratıcıya saygı ve şükür sunmak için bir araç olduğuna inanırlar (Centre, 2012).

Görü Arayışı (Vision Quest): Amerika Yerlileri atalarının ya da doğanın ruhlarıyla iletişim kurarak bu ruhların kendilerine yaşamlarında çizecekleri yol ile ilgili rehberlik yapacağına inanırlar. Görüler genellikle kişinin doğada tek başına kalıp kendi iç dünyasına odaklandığı zamanlarda gerçekleşir. Oruç seremonisi görü olayının gerçekleştiği önemli zaman dilimlerinden bir tanesidir. Bir insanın ataların ruhundan gelen bir mesajı görmesi ya da algılaması kişinin olgunlaşma yönünde attığı ilk adımdır. Kişi görüşünü bir Elder ile paylaşır ve Elderin söz konusu görüşü yorumlaması beklenir. Görü aynı zamanda kişinin ruh ismini almasına vesile olan deneyimdir, kişi genellikle görüşüne uygun bir ruh ismi alır.

Amerika Yerli inancının temelinde doğayla ve ruhlar âlemiyle ahenk içinde yaşamak yer almaktadır. Onlara göre; ruhlar âlemine giden yol dünyayı bir kenara bırakmak, oruç tutmak ve ritüelleri yerine getirmekle mümkün olabilir (Reid, 1995).

Amerika Yerlilerinde oruç tutmak doğada gerçekleştirilen bireysel ve ruhani bir seremonidir. Genellikle dört gün boyunca süren oruç seremonisini bir Elder eşliğinde yapmak gerekmektedir. Bu dört gün boyunca kişi genellikle hiçbir şey yemez. Eğer Elder da uygun görürse dört günlük oruç 1, 2 ya da 3 gün olarak da uygulanabilir. Orucun amacı; kişinin kendini keşfetmesi, ruhunu temizlemesi, ruhani varlıklarla iletişim kurma ve görü yetisine sahip olmaktır. Amerika Yerlisi Elder Imelda Perley oruç seremonisinin gerekçesini şöyle açıklamaktadır;

'Oruç sayesinde yeni bir mevsime geçerken yaratıcının bize bahsettiği şeyleri kutlama şansı buluruz. Bizim bu fedakarlığımız bütün yaratılmışlarla huzur, harmoni ve denge içinde iletişim halinde bulunan atalarımızı da onurlandırmaktadır. Ayrıca bir topluluk içinde geçirilen 4 gün topluluk bilincinin önemini hatırlamamız için bize bir fırsat sunmaktadır.'

İnsanlar oruç seremonilerine yaşamın anlam ve amacına dönük çeşitli cevaplar bulmak ve hayat yolculuklarında hangi yöne gideceklerini keşfedebilmek için katılırlar. Oruç genellikle 4 gün ya da görü görene kadar devam eder. Kızlar için kadınlığa geçiş orucu, oğlan çocukları için erkeklığe geçiş orucu ve bir bilgiye ulaşmak ya da zihnini temizlemek için tutulan oruçlar gibi çeşitli oruç türleri mevcuttur (Best Start Resource Centre, 2010).

Oruç seremonisini iki temel aşamada inceleyebiliriz: Birinci aşama kişinin oruç seremonisine hazırlandığı ve bir hafta ile bir ay arasında değişen süreçtir. İkinci aşama ise 4 günlük oruç tutma zamanıdır. Bu aşamalar aşağıda açıklanmıştır.

5.1. Oruca Hazırlık

Oruç seremonisi başından sonuna kadar bir Elder eşliğinde yürütülür. İnsanların bir rehber olmadan oruç tutmalarının sakıncalı olduğu söylenir. Bunun iki temel sebebi vardır: İlk olarak Amerika Yerlileri dini ve ruhani ayinlerin mutlaka bir Elder eşliğinde yürütülmesi gerektiğine inanırlar. İkinci sebep ise oruç seremonisi boyunca yemek yemenin kesinlikle yasak olmasıdır. Ayrıca, bu süreçte bir şeyler içmek ise genellikle yasak olmasına rağmen belli durumlarda buna izin verilmektedir. Bu nedenle bu süre zarfında oldukça zayıf düşen bireyin yanında bir yardımcının bulunması gerekmektedir. Oruç seremonisi gerçekleşmeden bir ay önce katılımcılara duyurulur ve katılımcılardan kendilerini hem bedenen hem de ruhen oruç tutmaya hazırlamaları istenir. Perley'e göre oruç seremonisinin en önemli bölümü hazırlıktır. Kendisini ruhen ve bedenen oruç tutmaya hazırlamış olan bireyler 4 günlük açlık periyodunu rahat bir şekilde geçirerek daha verimli bir öğrenme yaşamaktadırlar.

Elder Perley'in oruç tutacak kişiler için hazırladığı broşürde şunlar yer almaktadır:

- Katılımcılar oruç tutma isteklerini kıracak çok sayıda teste tabi tutulmaya hazırlıklı olmalıdırlar.
- Katılımcılar bireysel ve grup için yapacakları fedakarlıklara hazır olmalıdırlar.
- Katılımcıların alçakgönüllü bir biçimde ailelerinden ve topluluklarından yardım istemeleri gerekebilir.
- 4 gün boyunca yapılacak olan ritüeller katılımcının kendisine ve gruba karşı verdiği taahhütleri sürdürmesine yardım edecektir.

İfadelerden de anlaşılacağı üzere oruç tutma bireyin etrafındaki insanlardan da destek alarak hazırlanabileceği bir ibadettir. Orucun kendisi her ne

kadar bireysel de olsa topluluk yönü de bu anlamda ön plana çıkmaktadır.

Oruç seremonisine dair bu genel ifadelerle birlikte katılımcıların belli başlı hazırlıklar yapmaları gerekmektedir. Perley oruç hazırlıklarının yaklaşık bir hafta öncesinden başlaması gerektiğini söylemekte ve hazırlık aşamalarını şöyle sıralamaktadır:

- Günün dört aşamasını kutsal otlardan yakarak kutsa! (smudging)
- Kötü düşünceleri zihninden uzak tutmaya çalış!
- Duman ayininden sonra yüzünü yıka!
- Kalabalık ortamlara girmekten kaçın çünkü diğer insanlardan negatif enerji alabilirsin
- Su Ruh'u'nu onurlandırmak için bol bol su iç, aynı zamanda suyu kötülüklerden, dargınlıklardan ve bağımlılıklardan arınmak için kullan!
- Karşı cinsle yakınlaşmalardan kaçın!
- Çok fazla ve zararlı yemek yemekten kaçın!

Bu kurallardan Amerika yerli inancında oruç ibadetinden önce hem fiziki hem de zihinsel olarak arınmanın önemini görebiliriz. Oruç seremonisinin aşamaları ise bir sonraki bölümde yer almaktadır.

5.2. Oruç Seremonisi

Oruç seremonisi genellikle ilkbahar ve sonbaharda yapılır. Elder Imelda'ya göre 'Sonbaharda yapılan oruç seremonisi kişinin üzerindeki olumsuzlukları yok eder. İlkbaharda ise oruç tutmakla kişinin ruhunu ve zihnini yenilenme enerjisiyle doldurmak amaçlanır.' Onun bu ifadesi dikkate alındığında orucun Amerika yerli inancında arındırıcı ve iyileştirici bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Seremoni, eğitimli bir Elder ya da yetkili bir kişi tarafından yürütülür. Yürütücünün geleneksel öğretileri katılımcılara aktaracak ve seremoniyi 4 gün boyunca devam ettirerek katılımcılara rehberlik edecek yeterliğe sahip olması beklenir. Seremoninin gerçekleştirilme şekli söz konusu kabilenin geleneklerine ya

BİR DİN EĞİTİMİ UYGULAMASI OLARAK KUZAY AMERİKA YERLİLERİNDE ORUÇ: Mİ'KMAQ
KABİLESİ ÖRNEĞİ

da yürütücününün yaklaşımına göre değişiklik gösterebilmektedir. Oruç seremonisinin aşamaları seremoniyi yöneten Eldera göre değişiklik gösterebilmektedir. Oruç seremonisini yerine getirmek için orman içinde kutsal sayılan, şehirden uzak ve ıssız bir yer belirlenir. Seremoninin ilk aşaması belirlenen yerin 4 günlük oruç süreci için hazırlanmasıdır. Akşam saatlerinde bir araya gelen katılımcılar ön hazırlıkların ve başlangıç ayinlerinin ardından gece yarısı oruç tutmaya başlarlar. Elder Imelda seremoninin başlangıç aşamalarını şu şekilde belirlemiştir.

1. Buhar kulübesinin kurulması
2. Çadırların kurulması
3. Kutsal otların toplanması
4. Kutsal ateşin yakılması
5. Konuşma çemberi
6. Buhar kulübesi ayini
7. Danışma ateşi
8. Orucun başlaması

Orucun başlamasının ardından katılımcılar geceyi kendi çadırlarında geçirirler gece boyunca bir kaç defa uyanıp kutsal otları kullanarak duman ayini yapmaları gerekebilir. Ayrıca gece boyunca iki katılımcının kutsal ateşin başında beklemeleri gerekmektedir. Orucun bir günü ise aşağıdaki gibi geçmektedir:

1. Gün doğumu kutsal çubuk ayini
2. Terleme
3. Görü Zamanı
4. Rahatlama seremonisi
5. Gün batımı kutsal çubuk ayini
6. Terleme

7. Danışma ateşi

Oruç dört gün boyunca yukarıdaki programa göre devam eder. Beşinci günün sabahında ise gün doğumu kutsal çubuk ayini ve terleme kulübesi ayini yapılır. Terleme kulübesinde katılımcılar kendi oruç deneyimlerini diğerleriyle paylaşırlar. Bu ayinin ardından oruç genellikle doğal kaynak suyu, sedir ağacı yaprağı çayı ya da orman meyveleriyle açılır. Orucun açılmasının ardından katılımcılar tarafından geleneksel yiyeceklerle hazırlanmış bir ziyafet hazırlanır. Orucun açılmasının ardından her bir katılımcının elinde bulunan siyah bayraklar kötülüklerden ve negatif düşüncelerden uzaklaşmanın bir sembolü olarak yakılır. Böylece oruç seremonisi sona erer.

Oruç seremonisi boyunca defalarca duman ayini yapmak gerekir. Duman ayininin oruç ritüelinin önemli bir parçası olduğunu söylemek mümkündür. Elder Imelda katılımcılara; *'Gün içinde belli zaman dilimlerinde ya da ne zaman rehberliğe ve iyileşmeye ihtiyaç duyarsanız biraz tütün ya da diğer kutsal otları yakarak ya da tütürerek oruç tutmaktaki amacınızı onurlandırmalısınız.'* demektedir. Gün içinde yakılacak kutsal otlar ise şunlardır:

Gündoğumu: Tatlı çimen

Gün ortası: Adaçayı

Gün batımı: Huş ağacı mantarı

Gece yarısı: Sedir ağacı yaprağı

Katılımcıların ihtiyaçları olan tüm malzemeleri yanlarında getirmeleri böylece hem fiziksel hem de psikolojik olarak oruç seremonisine hazır olmaları gerekmektedir. Malzemesi olmayan katılımcılara Elder destek olur.

Duman ayinlerini yapmaktaki amaçlar arasında etraftaki havayı temizlemek, zihinleri temizleyerek diğer varlıklara karşı olumlu düşünceler beslemek, gözleri temizleyerek diğer varlıkları daha iyi görebilmek, kulakları temizleyerek diğer varlıklar hakkında sadece iyi şeyleri duymak, ağız temizleyerek yalnızca iyi şeyler konuşmak, tüm benliği temizleyerek genel bir iyi oluş haline ulaşabilmek bulunmaktadır. Duman ayininin doğanın insanlara sunduğu nimetler için teşekkür etmek ve doğa ile uyum içinde yaşama bilincini canlı tutmak için yapıldığı da söylenebilir.

Seremoninin ardından katılımcıların günlük hayata yavaşça geçiş yapmaları ağır yiyeceklerden ve çok fazla yemek yemekten kaçınmaları tavsiye edilir. Ayrıca katılımcıların oruç seremonisi esnasında ulaştıkları ruhani derinliği ve doğa ile kurdukları uyumu kaybetmemeye çalışmaları tavsiye edilir.

Bireyi oruç seremonisini gerçekleştirmeye iten sebep ne olursa olsun Amerika Yerlileri bireyin oruç tutarak yeme, içme, barınma ve sosyal ilişkiler gibi temel gereksinimlerden fedakârlık yaparak kendisini ailesi, topluluğu ve varlığın geri kalanı için feda ettiği düşüncesine sahiptirler.

6. Oruç Seremonisinin Eğitimsel Yönü

Zorlu oruç seremonisini ruhen ve bedenen 4 gün boyunca takip eden katılımcılar, bir rehber eşliğinde Amerika Yerli inancının derinlerine inmeye çalışırlar (Stevens, 2010). Manevi deneyimler yoluyla ulaşılan olumlu benlik duygusunun birey için güçlü bir koruyucu faktör olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu noktada kültür, gelenekler, kültürel dünya görüşü ve manevi kavramlar önemli bir rol oynamaktadır.

Oruç tutulduğu süre boyunca görülen en küçük şeyler bile önemlidir. Küçük bir böcek ya da kurumuş bir yaprak bile bireyin kendisiyle doğa arasında bir bağ kurmasını sağlayacak düşünceler için zihnini açmasına sebep olabilir. Bu noktada doğa ile daha da yakınlaşan bireyin doğadaki güzellikleri daha duru bir zihinle idrak edeceği söylenebilir. Doğa ile ilgili böyle bir farkındalık seviyesine ulaşmak Amerika Yerli dininin en temel öğretisi olan bütün varlıkların aynı özden geldiği fikrini tecrübe etmek olarak değerlendirilebilir.

Oruç esnasında görülen rüyalar ve görümler de çok önemli bir yere sahiptir. Yerliler oruç sırasında ruhlar âlemi ile insanın birbirlerine hiç olmadığı kadar yakın olduğuna inanırlar. Bu yakınlık oruç tutan kişinin ruhunun uyanmasını ve hem ruhlar âlemi hem de doğa ile iletişim kurması için önemli bir adımdır. Kişinin yaşamın anlamı ve amacı ile ilgili sorduğu soruların bu deneyimle cevap bulmaya başlaması da mümkündür.

Elder Imelda'ya göre oruç deneyimi kişiyi günlük hayattan uzaklaştırarak sadece kutsal objeler ve dualarla baş başa kalmasını sağlamaktadır. Bu şekilde 4 günlük bir inziva deneyimi yaşayan birey zihinsel bir iyi oluş haline ulaşmaktadır.

Oruç seremonisinin kişinin Amerika Yerli geleneği ve kültürüyle ilgili bilgisini ve farkındalığını artırır. Bu yolla kişinin kendisine ve toplumuna karşı olan sorumluluklarının bilincine varması da beklenmektedir.

Oruç seremonisi uzun bir hazırlık sürecini beraberinde getirmektedir. Bir hafta ile bir ay arasında değişebilen bu hazırlık süreci bireyin fiziken ve ruhen bu ibadeti gerçekleştirmeye açık olmasını sağlamaktadır. Bu durum bireyin oruç seremonisi boyunca karşılaşacağı yeni bilgi ve deneyimleri içselleştirmesi için hazır bulunuşluk seviyesini artırmaktadır.

Oruç seremonisinin Amerika yerlileri için bir eğitim ortamı olmasının bazı temel boyutları vardır; bunlardan birincisi seremoninin ruhani olgunluğa erişmiş bir Elder tarafından yürütülmesidir. Bu durum katılımcılara kendi kültür, inanç ve geleneklerini bir yine kendi dinlerinin inanırı olan bir uzmandan öğrenmeleri fırsatını vermektedir.

Dini öğrenme yaklaşımının bir örneği olarak karşımıza çıkan bu öğrenme deneyimini inanç kaynaklı bir süreç olarak değerlendirebiliriz. Zaten dinden öğrenme yaklaşımının temelinde de dindar öğreticiler aracılığıyla dine inanan bireyler yetiştirmek yer almaktadır (Hull, 2004). Bu tür öğrenmede öğretimin amacı öğrencilerin dine inanmalarını desteklemek ve ya da dinle olan bağlarını güçlendirmektir (Okumuşlar, 2007). Dini eğitimin o dine inanan bir uzman tarafından uygulamalı olarak gerçekleştirilmesi eğitimin öğrenciler tarafından içselleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

İkinci boyut ise seremoninin bir grup içinde yapılıyor olmasıdır. Birey oruç seremonisini kendisi gibi ruhani arayış içinde olan diğer insanlarla bir arada deneyimlemektedir. Seremoni boyunca gerçekleştirilen terleme kulübesi ayini ve kutsal çubuk ayini gibi ayinler esnasında yaptıkları tartışmalar ve paylaşımlarla hem birbirlerinden öğrenme hem de bir Elderin rehberliğinden faydalanma fırsatı bulmaktadır.

Grup içinde ve deneyimler Sosyal Öğrenme Kuramının bir örneği olarak değerlendirilebilir. Sosyal öğrenme kuramına göre öğrenme; bireyin içinde bulunduğu ortamdaki deneyimleri ve o ortamda bulunan diğer bireylerle etkileşimi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Bayrakçı, 2007). Kurama göre öğrenciler hem eğitimcileri hem de birlikte eğitim aldıkları grubu kendilerine model olarak seçebilir ve öğrenme süreçlerini bu şekilde başka insanlarla destekleyip paylaşabilirler. Bu

bakımdan oruç seremonisine katılan bireylerin de hem seremoniyi yürüten Elder hem de birlikte oruç deneyimi yaşadıkları grup tarafından eğitim yönünden desteklendiği söylenebilir.

Oruç seremonisinin şehirlerden ve kalabalık ortamlardan uzak orman içi, ırnak kenarı gibi doğal ortamlarda gerçekleşmesini de eğitimin bir başka boyutu olarak değerlendirilebilir. Oruç tutulan 4 gün boyunca günlük hayatın sorumluluklarından uzaklaşan birey bu yolla sadece yaşayacağı manevi deneyime odaklanabilmektedir. Bu inziva süreci bireyin kendi iç dünyasına dönebilmesini ve manevi gelişim için uygun bir ortam yaratılmasını sağlamaktadır.

Oruç ritüelinin bir başka eğitimsel boyutu ise Amerika Yerli İnancının temelinde yer alan temel öğretiyi insanların ilk elden deneyimlerini sağlaması oluşturmaktadır. Yerli inancının temelinde doğa güçleri ve ruhlarla iletişim içinde olmak ve doğanın bir parçası olduğu bilinciyle uyum ve ahenk içinde evrendeki yaşama ayak uydurmak insanın nihai amacı ve görevidir. Oruç seremonisi bireyin doğal ortamda doğa güçleriyle iletişim halinde olmasını sağlamaktadır. Böylece birey yaparak yaşayarak öğrenme deneyimi yaşamaktadırlar.

Doğal ortam içinde, bireyin temel ve varoluşsal sorular çerçevesinde manevi bir arayışa yönelmesi aynı zamanda inancın temel öğretilerinin de bireyin zihninde bir anlam kazanmasına yol açmaktadır. Çünkü seremoni boyunca birey hem doğanın kendi üzerindeki gücünü hem de doğal ortamda insan olarak kendi yerini ve önemini sorgulamaktadır. Birey bu sorgulamayı seremoni boyunca Elder önderliğinde gerçekleştirilen konuşma çemberlerinde sorgulama ve ifade etme şansı bulmaktadır. Aktif düşünme ve sorular sorma imkânının manevi öğrenmeyi güçlendiren faktörler olduğu görülmektedir. Bu bakımdan oruç seremonisinin Amerika Yerli İnancında yaşamın anlam ve amacını arama ve sorgulama bakımından önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

7. Sonuçlar

Ruhanilik, toplumsal ve ailevi değerlerin aktarımı, toplum ve aile ile olan ilişkiler, bireyin doğa ve doğal güçlerle olan iletişimi Amerika Yerli inanç eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Oruç ibadeti hem bireysel gelişime dönük yönüyle hem de bir Elder eşliğinde ve bir topluluk içinde gerçekleşmesiyle yukarıdaki öğrenme alanlarına hizmet etmektedir (Jenkins, 2004).

Amerika Yerlileri dünya görüşüne göre bütün varlık formları birbirlerine derinden bağlıdır (Thomas, 2007). Buna göre herhangi bir yaşam formunun varlığını sürdürmesi diğer tüm varlıklarla olan ilişkisine bağlıdır. Oruç seremonisi katılımcıların bu bütüncül bakış açısını anlamlandırmalarına ve içselleştirmelerine olanak sağlamaktadır. Bu bütüncül bakış açısının en önemli noktalarından biri insanın diğer varlıklarla olan ilişkisindeki yeridir. Evreni döngüsel bir form olarak yorumlayan Amerika Yerlilerine göre insan bu döngü içinde diğer varlıklardan üstün bir yere sahip değildir. Çünkü döngünün içindeki varlıkların tümü aynı derecede eşit ve değerlidir (Education, 2005).

Bunun yanında oruç ibadetinin Amerika Yerli inancının manevi eğitimine etkilerini ve katkılarını şu şekilde sıralayabiliriz.

- Amerika Yerli inancına göre oruç bireyin kültürel öğretiler hakkında daha derin bilgilere sahip olmasını sağlayan bir deneyimdir.
- Oruç ibadeti bireyin daha çok kendi içine yönelerek kişisel gelişimini tamamlamayı amaçlayan bir deneyim olduğundan seremoni boyunca birey, Elder'ın sağladığı danışmanlık dışında tek başınadır. Bu durum da bireyin kendini keşfederken yine ağırlıklı olarak kendi potansiyelini kullanmasını sağlamaktadır.
- Oruç deneyiminden verimli bir şekilde ayrılan bireyin dolaylı olarak toplumun yapısını da olumlu bir biçimde etkilemesi muhtemeldir. Fakat orucun bu toplumsal yönü literatürde ya da katılımcılar tarafından önemsenmemektedir.
- Oruç deneyimi sonrasında kazanılan en temel öğreti insanların, yaratılmışların geri kalanıyla aynı özden geldiği ve ahenkli bir biçimde yaşamaları gerekliliğidir.
- Oruç seremonisi sırasında deneyimlenen görümler aracılığıyla ruhlarla iletişim kurduklarına inanan Amerika Yerlileri için oruç deneyimi görüyü ilk gördükleri deneyim olması açısından ayrı bir öneme sahiptir.
- Bireyin olgunluk seviyesine ulaşabilmesi için doğayla ve ruh âlemiyle ahenkli bir biçimde iletişim kurabilmesi ve yaşaması gerektiğinden oruç ibadeti Amerika Yerlileri için bir dönüm noktası olarak tanımlanabilir.

BİR DİN EĞİTİMİ UYGULAMASI OLARAK KUZAY AMERİKA YERLİLERİNDE ORUÇ: Mİ'KMAQ
KABİLESİ ÖRNEĞİ

- Oruç seremonisi boyunca bir Elder'ın rehberliği ile hareket eden katılımcılar Amerika Yerli inancında Elderlar gibi özel kişilerin bilgeliğinden faydalanmanın önemini kavramış olurlar.

Kaynakça

- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 198-210.
- Best Start Resource Centre. (2010). *A Child Becomes Strong: Journeying Through Each Stage of the Life Cycle*. Toronto: Best Start Research Centre.
- Centre, B. S. (2012). Supporting the Secret Journey: From Preconception to Parenting for First Nation Families in Ontario. Toronto: Best Start Resource Centre.
- DİB. (2008). *İslam'a Giriş Temel Esaslar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Dönmez, I. K. (2007). Oruç. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*(33), 414-425.
- Education, A. (2005). *Our Words Our Ways: Teaching First Nation, Inuit and Metis Learners*. Edmonton: Learning and Teaching Resources Branch.
- Hartz, P. R. (2009). *Native American Religions*. New York: Chelsea House.
- Hull, J. M. (2004). Demokratik Çoğulcu Toplumlarda Din Eğitimi Üzerine Genel Değerlendirmeler. *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları* (s. 43-51). Ankara: MEB.
- Jenkins, P. (2004). *Dream Chachers: How Mainstream America Discovered Native Spirituality*. New York: Oxford University Press.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Arastırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Martin, J. W. (1999). *Native American Religion*. New York: Oxford University Press.
- Muckle, R. J. (2003). *The First Nations of British Columbia*. Vancouver: UBC Press.
- Neihardt, J. G. (2014). *Black Elk Speaks*. Nebraska: University of Nebraska.
- Okumuşlar, M. (2007). Çokkültürlü Toplumlarda Din Hakkında Öğrenme ve Dinden Öğrenme Modeli. *Marife*(2), 251-264.
- Poliandri, S. (2011). First Nations Identity and Reserve Life The Mi'kmaq of Nova Scotia. Nebraska: University of Nebraska Press.
- Reid, J. (1995). Myth, Symbol and Colonial Encounter British and Mi'kmaq in Acadia 1700-1865. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Stevens, N. (2010). From the Inside Out: Spirituality as the Heart of Aboriginal Helping in Western Systems. *The Native Social Work*, 181-197.

AYBIÇE TOSUN

Thomas, R. M. (2007). *Manitou and God: North-American Indian Religions and Christian Culture*. Westport: Praeger Publishers.

Yıldırım, A., & Hasan, Y. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Seçkin Yay.